

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 12

22 Martie, 1898

CE TREBUE PESTE MUNȚI

Tot mai mare devine numărul acelor
dintre noi cari, în fața persecuțiilor
ce numai conțin fața de Români
de sub stăpînirea ungurească, au pier-
dut ori-ce speranță într'o pacinică și dreap-
tă soluțiune a cauzei românești. Fie-care
poștă, fie-care curier telegrafic ne aduce
știri despre noi proiecte de maghiarizare,
despre noi procese și osîndiri la pușcărie
și amende. Pe de altă parte, nicăiri nu ve-
dem în monarchia vecină ridicîndu-se un
deget măcar spre a se înfrîna sburdalnică
prepotență a Maghiarilor. Națiunile încă-
tușate gem și scrișnesc din dinți. Ori-ce
mișcare politică le este interzisă; la ori-ce
proiectare de apărare se ivesc cordoane
de jandarmi cu baionetele pe vîrfurile pu-
știlor și cu depline puteri de a aresta și
de a tîri în temnițe pe ori și cine vor crede
de cuviință.

Lipsiți de drepturi naționale, fruntași pînă
și de cele mai elementare drepturi cetă-
tenești de protestare, de apărare legală,
Români sunt supuși tuturor neroadelor și
schingiuitoarelor încercări de maghiarizare
ce mereu se înmulțesc și mereu se înăspresc.

Cum vreți, ca oamenii păcei și ai ordi-
nei să nu își piarză răbdarea?

Cum vreți, ca cineva să mai spere în-
tr'o apropiată intervențiune a Impăratului?

Intervențiune ! De trei zeci de ani de cînd
s'a făcut acel nedrept sistem de exploa-
tare ce se numește Dualism și care singur
dă Maghiarilor posibilitatea de a ține înge-
nuchiați pe Slavi și pe Români, Impăra-
tul ar fi avut de mii de ori prilejiul să ciun-
tească puterea Maghiarismului, căci armata
comună a Austro-Ungariei este întregă
la ordinele imperiale, iar în o țară cum
este împărăția vecină, acela care e stăpîn
pe armată e stăpîn și pe forma de gu-
vernămînt.—

Dar împăratul n'a intervenit o singură
dată în acești trei-zeci de ani spre a ga-
ranța Românilor și Slavilor pur și simplu
libertatea unei lupte constituționale împo-
triva asupritorilor lor.

«Situația exterioară a imperiului». Acesta
e vecinul clișeu ce mereu se repetă de
cîteva ani încoaci și care ar fi să justifice
nepăsarea cercurilor dela Viena față de
nerușinatele proceduri ungurești. Dar dela
1870 de cîte ori nu era această situație
externă cu desăvîrșire calmă și sigură?
Pînă la îngheparea dublei alianțe dintre
Austria și Germania de cine avea să se
teamă Austria spre a pune pe Maghiari
la locul lor? De nimeni, și cu toate ace-
stea nu numai că nu s'a încumetat nimeni
să înfrîneze pe Maghiari, dar adeseori lu-
mea mare avea firească impresiune, că

pornirile lor de maghiarizare sunt sprijinite dela Viena.

De cînd Rusia a devenit amenințătoare pentru Austria și Germania, se zice, că ar fi cu neputință a se atinge cineva de Unguri, căci ei ar pune împărăția în foc și ar provoca astfel mari primejdii asupra ei și asupra acelor State cari au un interes a fi aliate cu ea.

Curioasă logică! Le este frică de o eventuală răsmiriță a Ungurilor, cari situați cum sunt între naționalități, nu ar putea de cît cel mult să se măcelărească pe sine și să dea foc proprielor lor orașe, — și nu văd marii diplomați, că în comparație, mai formidabilă și mai primejdioasă ar fi o generală rescoală a tuturor națiunilor slave și romanice din Austro-Ungaria în timpul unei conflagrațiuni generale?

Dar să lăsm pe diplomați să ducă și imperiul vecin unde au mai dus și alte State.

Chestiunea arzătoare pentru noi este, că forțele de apărare ale Românilor subjugăți trebuiesc înmulțite și consolidate.

Ori cît ar fi de omnipotentă o tiranie, ori cită silință și-ar da ea de a opri ori și ce apărare a celor nedreptățiți, totdeauna și pretutindeni este și dacă nu este, *trebuie* creată posibilitatea de rezistență.

Cu toată urgia fără seamăn ce se deslănțuește asupra Românilor din Ungaria și Transilvania, există totuș moduri de apărare. Acestea trebuiesc discutate și puse în aplicare.

„JUSTIȚIE FAȚĂ DE POPOARE“

În discursul său program, noul ministru-șef al Austriei, contele *Thun*, a căutat să fie elocuent mai ales prin ceea ce nu a spus.

Ziarele austriace ș-au arătat nemulțumirea față de scurtimea neobișnuită a acestui

discurs program și de mulțimea banalităților ce se cuprindeau în el. Dar adevărul e, că între altele, contele *Thun* a declarat, că prima sa preocupățiune va fi a face ca justiția să domnească în raporturile dintre naționalitățile împériului austriac.

Negreșit, și această declarație cuprinde o banalitate, căci care guvern austriac nu ar fi iscălit o asemenea idee? Scopul Statului este tocmai a asigura domnia justiției și nici un guvern din lume nu poate de cît să afișeze cel puțin, că se inspiră de acest ideal. În această ordine de idei, enunțațiunea contelui *Thun* nu poate fi socotită ca vr'un program deosebit.

Dar în Austria există multe națiuni cari nu cunosc justiția Statului de cît din asemenea platonice declarații, și cari așteaptă de mult o justiție practică. De mii de ori s'a accentuat în presă și în discuțiunile politice din Austria frumoasa maximă de Stat ce stă gravată pe portalul rezidenței imperiale din Viena: *Justitia regnorum fundamentum*, dar pînă astăzi realizarea acestei maxime a întîrziat. Neapărat, că în comparațiune cu Ungaria, Austria este un Stat în care drepturile popoarelor sunt respectate, dar acest respect e încă departe de a satisface legitimele aspirațiuni ale naționalităților de acolo.

Contele *Thun* promite însă în prima linie că acest grincipiu al justiției față de popoare are să fie steaua sa conducătoare. Frumos, dar fie-care națiune din Austria e nemulțumită și fie care interpretează azi aceste cuvinte în interesul său unilateral.

Germanii pretind, că în Boemia ei să nu fie aserviți aspirațiunilor cehizării, Polonii sub justiție înțeleg să li se asigure stăpînirea și polonizarea Rutenilor, Italienii nu pot admite, că în numele dreptății, ei să fie siluiți a trăi în o directă comunitate politică cu Germanii din Tirol sau cu Slavii de la Meazăzi, etc.

Pentru ca un guvern austriac să poată

fi cu adevărat drept față cu popoarele din împărăție, el trebuie să le acorde egale drepturi și în această privință el trebuie să pornească din principii etice de Stat. El trebuie să înțeleagă și să pună în practică principiul *cuique suum* care de mult trebuia să fie de drept bază de granit a constituțiunei imperiului poliglot al Habsburgilor.

Dacă de cincizeci de ani mereu se încearcă sisteme de a rezolvi chestiunea naționalităților fără ca pînă astăzi să fi putut găsi o soluțiune, cauza a fost și este că nimeni nu a ținut seamă de acel *suum cuique*, ci întreaga politică s'a învîrtit mereu în jurul formulei *divide et impera* și astfel s'a dat unuia sau mai multor popoare drepturi și altora li s'au tăgăduit.

Incerca-va contele Thun să schimbe aceasta politică, această pretinsă «Justiție?» Sau continua-va și el a clasifica națiunile în categorii istorice acordînd unora predominarea asupra celorlalte?

După cîte se aude, s'ar putea crede că noul ministru president al Austriei ar avea de gînd să încoroneze anul viitor pe Împăratul ca Rege al Boemiei. Dacă are acest plan, atunci are să fie ultra-just față de cele trei milioane de Cehi și nedrept față de Germani din Boemia, Moravia și Silezia pe cari le-ar pune la discrețiunea politice de cehizare.

În afară de aceasta, contele Thun pare că voește să mențină Dualismul și să sprijinească astfel cu forțele Austriei hegemonia maghiară asupra celorlalte naționalități din Ungaria. Aceasta tot «justiție față de popoare» să fie?

Dacă planurile acestea ale noului șef al guvernului austriac sunt adevărate și el le urmărește cu bună credință, — atunci tot platonice și banale are să rămînă declarațiunea sa program.

Un Transilvănean.

UN PATRIOT BASARABEAN

Nu de mult trecu la cele eterne unul dintre fruntașii Românilor din Basarabia, *Constantin Stamati Ciurea*, un Român ca și care mulți i-ar trebui Basarabiei.

Iată ce scrie d. *Mihai Teliman* în ziarul *Patria* din Cernăuți despre acest mult regretat patriot basarabean:

În cimitirul satului *Caracușeni* din Basarabia se ridică de vr'o cîte-vă zile o proaspătă cruce : sub ea odihnesc truditele oase ale bardului basarabean Const. *Stamati-Ciurea*.

El a murit moarte fericită. Fericită nu numai din cauză că coasa ei l'a culcat fără multe dureri, ci poate și din aceea că l'a secerat *la timp*. Șapte-zeci de ani sînt o povară grea pentru trup și grea și pentru suflet. Ce-i drept, *Stamati-Ciurea* s'a bucurat de o deplină conștiință pînă în ultimul moment ; însă imaginația lui era trudită în ultimul timp. Vigoarea anilor puterii se stinse. Lipsea surisul șagalnic, acea veselie drăgălașe ce înaripa de altă dată scrierile sale din anii trecuți. Din ultimele sale scrieri transpiră o duioasă melancolie. Este melancolia ce o simte omul la despărțirea de un drag și vechiu amic. Acel amic i-a fost *viața*. Mai line curg valurile fluviului cînd se apropie de îmbucătură, mai line și obosite. Și *Stamati-Ciurea* era obosit. El se nutrea acum din amintiri. Una după alta le scotea din sicriul trecutului și le privia cu durere : frunze îngălbenite de a anilor povară. . . .

Este interesant cursul vieții acestui bărbat, a cărui activitate ni-l apropie atît de mult neamului nostru, cărui i-a aparținut cu trup și suflet pînă la moarte.

Cred a fi pe deplin îndreptățit a i aduce aici modestul meu obol de recunoștință.

Născut în *Chișinău* în anul 1829, *Stamati-Ciurea* a petrecut anii copilăriei în

casa maicei sale, născută *Ciurea*, o veche familie românească. După moartea maicei sale, pe care o iubia nespuse, educarea tinărului *Stamati* este încredințată tatălui său, care locuia în *Ocnița*. Aici a primit prima sa educațiune științifică. Guvernorul general al Basarabiei, *Feodoroff*, un oaspe de în casă lui *Stamati*, observând rara inteligență a tinărului atunci de 18 ani, îl trimise la *Odesa*, unde fu preparat anume pentru cariera de funcționar. Cu 20 de ani *Stamati* este aplicat ca referent pentru afaceri extraordinare în cancelaria guvernorului *Feodoroff*. Talentul și energia lui, ce a dezvoltat-o în resolvarea unei afaceri foarte încurcate față de coloniștii germani din Basarabia de sud, au făcut din el favoritul indispensabil al lui *Feodoroff*.

Pe timpul resbelului din Crimeea, *Stamati* a luat parte activă, și anume în trupa postată pe istmul *Pericop*, care împreună Crimeea cu continentul. Aici era să se respingă eventuala trecere a Francesilor. Pacea încheiată a pus capăt acestor pregătiri.

După terminarea resbelului acestuia, *Stamati* este atașat ambasadei rusești din Paris, al cărei șef era pe atunci contele *Kissielow*. Acolo a petrecut cinci ani. Acest timp l'a întrebuințat spre perfecționarea și complectarea studiilor sale, absolvind cu escelent succes «Le Lycée», institut de rang academic, în care se propun cele mai diferite obiecte. În această epocă cad primele sale încercări literare, mai ales poezii lirice — ce scriu tinerii alta? — în limba franceză. La ambasada din Paris, activitatea lui principală era concepțiunea scrisorilor diplomatice în limba franceză și română. -- După un duel singeros cu marchisul *Duhamel*, *Stamati* este strămutat ca secretar al ambasadei rusești din Berlin, unde a rămas numai un an. Obținând apoi un concediu pentru timp mai îndelungat, făcu călătoria prin Anglia, Spania, I-

talia, Grecia și Algier. În anul 1862 se întoarce la Basarabia, moșia Caracușeni, unde se dedică exclusiv literaturii.

Ce pierdem în Constantin Stamati-Ciurea?

Mult, foarte mult chiar: Singurul fapt, că a fost un fruntaș român basarabean care a ținut sus stindardul național, care, fără a trece hotarele prescise de legile autocrate ale Atot puternicului de pe malurile Nevei, a ridicat simțul românesc, acest singur fapt merită să-i glorificăm numele.

Pe un om ce-l iubim și peste al cărui corp zace brazda mormintului, pe un așa om nu-l criticăm. E un frumos obicei, a acoperi chiar greșele și a scoate în relief numai ce-i mare și bun în individualitatea sa. Eu nu-l critic deci pe Stamati-Ciurea. Ce am avut a spune despre activitatea sa literară, am spus-o la timpul său tot în coloanele «Patriei.» Numai ceva mai vreau să adaog.

Pe mine mă cuprinde un fel de jale, când cuget la acest bărbat. A scrie decurs de aproape 40 de ani; a lupta jumătate de secol pentru neamul românesc din cel mai periclitat unghiu al domeniului nostru național; a aduce jertfe materiale foarte considerabile pentru tot același neam și a se vedea nebăgat în seama earăși de același neam — e lucru dureros, dureros din cale afară.

Suntem doar numai oameni; Cristos numai a putut zice «ertașile, că nu știu ce fac», numai el, divinul martir. Noi, oameni fiind, trebuie să condamnăm neamul nostru din această cauză. Pe cine să nu-l pătrundă de pildă următoarele cuvinte ale bietului Stamati-Ciurea, cuvinte ce stau în introducerea opulului său postum — el a părăsit tiparul în ziua morții lui Stamati — în «Resunetele în Basarabia.» Eată ce zice el acolo: «Poate că limba din scrierile mele române va face asupra cercurilor noastre literare, mai ales însă asupra supremului nostru areopag de pe malurile Dim-

boviței, o straniă impresie. N'am putut scrie almintrelea. Limba română rustică, precum o vorbește poporul nostru din Basarabia, a fost singurul izvor, din care m'am adăpat ; *n'am în patria mea nici un institut național, nici o școală populară măcar; am fost și sunt o insulă solitară în imensul ocean al Slavismului. Mai mult nu zic.*»

În aceste cuvinte zace o grozavă acuză față de indolența noastră ; ele sunt și cel mai elocvent document pentru marea dragoste ce a simțit-o acest bărbat pentru neamul nostru. Cine știe, poate că ultimul său op i-ar fi adus și puțină recunoștință, însă a venit moartea și a zis — nu

Nu face nimic. În ziua de azi predomină extremele, și este un noroc, că posteritatea îndreptează greșeliile trecutului.

DESNAȚIONALIZAREA

După I. NOVICOW

(Urmare)

II.

Limba este cea mai veche manifestare psihologică și prin ea ar trebui să începem a expune procedurile desnaționalizării. Cu toate acestea vom da religiei întâietatea. Religionea este o sinteză a manifestărilor psihice ale omului ; ea mai are o importanță care întrece toate celelalte manifestări înțelegând între ele și limba. Un om poate vorbi mai multe limbi ; învingători și învinși se pot folosi în relațiile lor de o limbă ce le este, și onora și altora, străină.

Nu se poate însă să profesezi două religii deodată, căci adevărul e unul. Dacă este adevărat că Isus a fost fiul lui Dumnezeu, nu poate fi adevărat că și Jupiter e Zeu. Dumnezeu nu poate fi în contradicție cu sine însuși. Cineva va consimți câte odată a se servi de o limbă străină,

dar nu se poate să transigezi asupra unor dogme, considerate ca adevărate, pentru-că atunci ar fi să le consideri ca false. Mai mult, resboaiile religioase sunt luptele intelectuale ce s'au produs întâia oară în ordinea cronologică. În fine, deoarece religionea îl atașează pe om atât cu sentimentul cât și cu ideia, prin urmare prin ceea ce constituie esența cea mai intimă a ființei sale, omul a atribuit, și cu drept cuvânt, religiei o importanță capitală.

Pentru a impune o religie s'au folosit toate procedurile enumerate mai sus, ceea ce nu s'a făcut în alte manifestări psihice. Pentru toate aceste cuvinte vom vorbi în prima linie despre luptele religioase.

Forma lor cea mai brutală este exterminarea în masă a disidenților. Acest procedeu a fost aplicat față cu Albigensii. «Omoriți-ii pe toți, zise legatul Papei, Arnold Amaury, Dumnezeu o să-și recunoască pe ai săi!» În 1609, Bleda, celebru călugăr dominican, gîndea la fel. Maurii din Spania au fost botezați cu sîla, după ce fusese luată Grenada. În 1526 nu mai exista oficial un singur musulman în peninsula iberică, cu toate acestea, în anul 1609, sub pretext că Maurii puteau fi răi creștini, s'a luat hotărîrea ca ei să fie expulsați. Bleda blama această măsură. «El zicea, că drept pildă ar trebui să li se taie tuturor Maurilor capetele, pentrucă era imposibil de a se ști care dintre ei erau creștini în fundul inimei lor ; de aceea mai bine era să se lase această recunoaștere în seama lui Dumnezeu ; el o să recunoască ușor pe ai săi și va ști să recompenseze pe cei ce erau buni catolici ! 1).

Mulți suverani ar fi fost foarte bucuși dacă ar fi putut să săvîrșască un masacru general al disidenților. «Mai bine un deșert, de cît o țară locuită de un popor de eretici» zicea împăratul Ferdinand II aproape

1) Buckle, *Histoire de la civilisation en Angleterre*, Paris, Lacroix, 1868, t. IV. P. 72.

în aceeași epocă pe cînd vărul său din Spania expulsa pe Mauri. Caterina de Medici caută și ea să se cutirisească de ughe-
noți prin asemenea proceduri somare. Este evident, că dacă se masacrează toți disidenții, unitatea religiei va fi asigurată. Pămînturile ereticilor stîrpiți, vor fi ocupate de credincioșii remași nestrămutați în credința lor, și hotarul geografic al religiei ucigașilor se va întinde. Nenorocirea e că acest procedeu selbatic recere o risipă incalculabilă de forță mentală.

Procedeu masacrărilor religioase a fost folosit de către toate națiunile și de către toate cultele. Creștinii l'au aplicat pe o scară întinsă, în potriua prescripțiunilor caritabile ale întemeietorului religiei creștine.

Din punctul de vedere al luptelor intelectuale în sinul statului, putem clasifica în această categorie persecuțiunea ereziei decătră funcționari însărcinați special cu această slujbă și avînd și organizațiune permanentă, cum era tribunalul inquisițiunii instalat la Albigensi sau în Spania. În princip, fiecare individ care retracta eroarea sa religioasă în fața unui tribunal de această speță, trebuie să fie eliberat. Din nefericire, acest princip nu a fost nici odată aplicat în chip riguros. În cele mai multe cazuri, condamnățiunea la moarte și torturile cele mai îngrozitoare au fost aplicate față cu nenorocii cari erau fie și numai bănuți de erezie. Cît pentru cei ce perseverau în credința lor, pe vremea împăraților de Roma, e de sine înțeles că erau dați pradă focului fără îndurare și în numele blîndului Isus Cristos, mîntuitorul lumii!

O formă ceva mai temperată a luptelor religioase se produce cînd se oferă celui învins de a-și schimba religie sau de a fi omorît. Atunci amenințarea cu moartea ține locul uciderii imediate.

Aceasta a fost de exemplu procedeu

pe care l'a pus în aplicare Carol cel Mar față de Saxoni. Ei au fost siluiți astfel a se boteza.

Se pune cite odată alternativa de a schimba religie sau de a emigra.

Expulsiunea Evreilor și a Maurilor din Spania sunt exemple în această privință. Prin un act al Parlamentului englez, dela 27 Septembrie 1653, toți Irlandezii catolici trebuiau să emigreze dincolo de Shannon. Un catolic ce ar fi rămas dincoace de aceste limite putea fi ucis, fără ca ucigașul să fie putut fi tras la vr'o răspundere legală.

Să trecem acum la măsurile administrative ce au drept scop conversiunea disidenților.

Aci intră mai întiu lipsirea de libertate civilă.

Astfel Evreii sunt oprîți în Rusia de a păși o anumită zonă de locuință. Tot astfel, în evul mediu, ei trebuiau să locuiască în orașe în cartiere separate.

După privațiunea libertății individuale, urmează limitarea dreptului de proprietate. Oamenii cari nu profesază religie stăpînitorilor sunt declarați necalificați de a poseda proprietăți de anumite categorii.

De exemplu, în Rusia, Evreii nu au dreptul de a cumpăra moșii în provinciile apusene ale imperiului sau de a le lua în arendă. Odinioară în Anglita catolicii romani nu puteau cumpăra proprietăți nici nu le puteau moșteni. Englezii au practicat în Irlanda o curioasă limitare a drepturilor civile. Dacă fiul unui Irlandez catolic devenea protestant, el moșteneva proprietățile părintelui său chiar în viața acestui din urmă. Astfel fiecare Irlandez putea vede, în fie care moment, că i se confiscă averile în profitul moștenitorilor săi.

Confiscarea de averi a disidenților a fost atit de practică în cît abia e nevoie a mai da exemple în această privință. Turcii confiscau pămînturile Bulgarilor, Sîrbilor și Bosniacilor. Spre a-și păstra domeniile, a-

ristocrația bosniacă a fost nevoită să treacă la religiunea mohametană.

În Irlanda, confiscările în profitul protestanților se întindeau asupra celei mai mari părți a țării. În fine, în tot cursul eului mediu, Evreii au fost sistematiceste despuiați de guverne creștine.

După privațiunea averilor, urmează tăgăduirea drepturilor politice ca mijloc de a constrînge pe disidenți să adopte cultul guvernanților. Și aci ca exemple în prisosință. Chiar pînă în zilele noastre, în Englitera, disidenții catolici nu au drept să ocupe anumite funcțiuni înalte în Stat.

De exemplu, un catolic nu poate fi Lord-cancelar.

Dar Englitera a devenit acum țară clasică a libertății de conștiință, după ce a fost aceea a intoleranții religioase. În celelalte țări, restricțiunile legale sunt cu mult mai numeroase.

În timp ce religiunile disidente sunt lovite cu numeroase restricțiuni, indivizii cari le profesază sunt obligați adeseori să plătească impozite pentru pompa și propaganda cultului dominant. Astfel, pînă la 1869, catolicii din Irlanda erau obligați să dea dijmă în profitul bisericii anglicane.

Chiar dacă alocațiunile nu se fac într'un mod direct, este evident că o parte a sumelor plătite de către disidenți servă pentru trebuințele cultului de Stat.

Astfel guvernămîntul rusesc clădește mari biserici ortodoxe în provinciile sale apusene; firește că supușii săi heterodoxi (Poloni catolici) plătesc și ei o parte din cheltuelile acestor construcțiuni.

Dar să trecem la măsurile ce au de scop de a impune celor stăpîniți limba stăpînitorilor.

(Va urma)

„Die österreichische Staatsidee“

«Die österreichische Staatsidee!» Was soll das wohl heissen? Es gibt ja überhaupt kein *Österreich* mehr, es gibt nur einen erbitterten Rassenkampf in den «*Königreichen und Ländern*» die in dem Reichsrat zu Wien vertreten sind. So sagt man, so glauben es die Meisten.

Und thatsächlich hat man so manchmal den Eindruck, als ob sich kein Volk mehr im Habsburger Reiche, sei es auch nur an die Idee *Österreich* angezogen fühlte.

Und doch ist das nur eine Täuschung, denn all' die heute in Österreich untergeordneten, all' die heute in Ungarn geknebelten Nationen scheinen noch eine stille Hoffnung auf Befreiung und Gleichberechtigung, zu haben und diese ihre Hoffnung ist der österreichische Staatsgedanke, der trotzdem und alledem — noch sonstwo im weiten Reiche der Habsburger leben dürfte, leben muss. . . .

Fünfzig Jahre sind es bald, seitdem die Völker Österreich's zu den Waffen griffen, um dem bedrängten Hause Habsburg Hilfe zu leisten gegen die fanatischen Magyarscharen. Die Völker, und unter ihnen in erster Linie die Rumänen, opferten Gut und Blut für Kaiser und Reich, für die österreichische Staatsidee, für die Idee eines grossen, mächtigen Völker-Bundes unter dem österreichischen Doppeladler. Vierzigtausend Rumänen erhoben auf dem Freiheitsfelde ihre Hände zum Himmel und leisteten aus eigenstem Antrieb den feierlichen Eid, zu kämpfen und zu sterben «*pentru Imperatul*», für Volkstum, Kaiser und Reich. Ihr Blut besiegelte bald ihren Eid, und sie hofften und warteten. Mit ihnen warteten viele andere stets kaiser und reichstreue Völker.

Doch ihr Warten, ihre Besonnenheit, ihr Hoffen waren vergebens: es waren kaum

zwanzig Jahre verstrichen und die ehemaligen Rebellen, die vormals «treulosen» Magyaren wurden «versöhnt». . . . Man gewährte ihnen eine Stellung die sie sich niemals träumten, eine Stellung, auf die sie kein Recht hatten und haben konnten.

Man überliess ihnen Ungarn, Siebenbürgen, das Banat, Croatien und Slavonien, im Ganzen fünf grosse, christliche, zum vollen Nationalbewusstsein erwachte Völker; man machte sie zu Herren, die «treuen» Völker zu transoceanischen Colonien, die verschiedenen Länder zu Satrapien.

Die österreichische Staatsidee wurde durch die dualistische und bald darauf ausschliesslich durch die magyarische substituiert, und wo sie noch lebte, da wurde sie nach Klausenburg gezerrt und ausgerottet. Ausgerottet? Nein. Das konnten die Magyaren nicht; aber sie unterdrücken, das vermochten sie, und das thaten sie auch bis zum heutigen Tag.

Sie feiern die Jahreswende der Enthronung der Habsburger Dynastie mit demonstrativem Gepränge, und schleppen in die Kerker jeden Rumänen, der die Erinnerung an das rumänisch-österreichische 1848 wachruft! . . .

Die Völker hoffen aber noch immer. Sie glauben noch an eine Auferstehung der österreichischen Staatsidee; sie glauben noch, ihr Kaiser habe sie nicht vergessen, nicht verlassen, sie glauben noch an ihre und des Habsburger-Reiches Rettung aus dem dualistischen Sumpf! . . .

Hat ihr Glauben und ihr Hoffen einen Boden? Sind das nicht blos naive Anwandlungen, fantastische Einbildungen?

Die allernächste Zukunft wird es zeigen.

Die ungarländischen Nationalitäten lassen sich keine magyarische Staatsidee aufzwingen; die österreichische treibt man ihnen seit dreissig Jahren systematisch aus; wird das noch einige Zeit dauern, dann dürften

bald alle diese gemarterten Nationen sich nach irgend einer auswärtigen Staatsidee umsehen. müssen . . .

Allzulange darf man nicht mit den reinsten Empfindungen erwachsener Völker Spott treiben, um eine Barbaren-Horde schalten und walten zu lassen.

Ein Siebeabürger Rumäne.

Die Legende des Daco-Romanismus

Die Hermannstädter «*Tribuna*», das Organ der rumänischen Nationalpartei in Ungarn und Siebenbürgen, veröffentlicht unter obigem Titel zwei bemerkenswerte Artikel, aus denen wir folgende Stellen wiedergeben:

« Wir, die Rumänen Ungarns und Siebenbürgens arbeiten am hellen Tageslicht. Man zeige uns doch, wo und wann, in welchen unserer Reden oder unserer Schriften hat man je irredentistische Spuren gefunden?

Oder, sind wir etwa Irredentisten, weil wir, infolge eines empörend willkürlichen und ungerechten Wahlgesetzes, gegenüber dem ungarischen Abgeordnetenhaus in Passivität verharren?

Oder, da wir die Autonomie des Grossfürstenthums von Siebenbürgen, einen nationalen Föderalismus für die Völker des gemeinsamen Vaterlandes fordern, sind wir deshalb Dacorumänen?

Oder, weil wir gegen die Verfolgungen in Verwaltung, Justiz, Schule, Kirche und Traditionen, protestiren?

Man magyarisirt unsere Kinder, man bestreitet uns die elementarsten Verfassungsrechte, man verwischt die uralten Namen unserer Thäler, Gefilde und Berge, die wir seit nahezu zwei tausend Jahren bewohnen; man stellt unsere nationale Existenz in Abrede und wenn wir gegen diese Unterdrückung standhaft im Angesichte der ci

vilisirten Welt uns verwahren, da treiben wir Dacoromanismus?.....

Wenn man eine Anschuldigung von dieser Tragweite vorbringt, da müsste man wenigstens eine Thatsache als Beleg anführen können. Nun, was die Magyaren vorbringen, das sind die Sympathien, deren wir uns in Rumänen erfreuen. In ihrer rasenden Wut uns auszurotten, möchten es die Magyaren gerne sehen, wenn unsere Stammes-genossen uns gegenüber unempfindlich blieben.

Wir haben stets an der Integrität der Monarchie festgehalten und mit Blut haben wir diese unsere Gesinnung bewiesen. In den Kriegen unseres Reiches mit Frankreich am Ende des vorigen und am Anfang dieses Jahrhunderts, in den Kriegen mit Italien 1859, und mit Preussen 1866 haben die Söhne unseres Volkes wie Helden gekämpft.

Im Jahre 1848 als die Magyaren die Entthronung der Habsburger Dynastie decretirten und die Losreissung Ungarns von Östreich beschlossen, da ergriffen wir die Waffen zum Schutze des Thrones, und des Reiches Integrität. Das Alles sind unbestreitbare Thatsachen. Wie bleibt es da mit der Anschuldigung wir seien Irredentisten?

Wir kämpfen für den Thron, für das Symbol der Einheit dieser Monarchie und für die Unversehrtheit des Reiches und doch bezweckten wir ein Daco-Rumänien herzustellen? !

Wenn wir Irredentisten wären, warum würden wir da noch aus Leibeskräften gegen die magyarischen Ideale der Personal-Union und der Losreissung von Östreich ankämpfen?

Diese zwei Belege sind nicht hinwegzudisputiren: unsere Loyalität dem Throne gegenüber und unser zähes Festhalten an der Unversehrtheit des Reiches; sie zeigen,

wie blöd die magyarische Anschuldigung ist, wie gehässig die Verleumdung.

Wir wollen innerhalb unserer Monarchie leben, da wollen wir uns frei, unserem specifischen Nationalgeist gemäss, entwickeln und in brüderlicher Gemeinschaft mit den übrigen mitwohnenden Nationen verbleiben.

Wir kennen die grosse Bedeutung, die unserem Reiche in Europa zukommt; es muss da zwischen Slaventum und Germanentum, zwischen der westlichen Civilisation und dem Osten als ein Element des Gleichgewichtes bestehen.

Nicht wir werden je die Erreichung dieses hohen Cultur-Zieles vereiteln, denn wir würden dann einfach die Sachen der Feinde des Rumänentums verrichten.»

Ein politisirender Rector Magnificus

Herr Dr. *Herczegh Mihály*, der Magnificus der Budapester Universität scheint stark von der Magyarisirungs-Seuche angegriffen zu sein. Er gründete einen Verein zur Magyarisirung, der den euphonischen Namen *Nemzeti Szövetség* trägt. Das soll so eine Art herumziehender Commödianten-Gesellschaft sein. Die erste Wander-Vorstellung fand in Schässburg, inmitten der Sachsen statt.

Der Herr Rector plahirte da eine seiner immer wissenschaftlich sein wollenden Reden, die aber eher auf Wählerversammlungen passen würden. So sagte er unter Anderem:

«Die Bewegungen der Nationalitäten sind nicht natürlich. Niemals waren unsere Nationalitäten unterdrückt! ...

«Unsere Cultur-Beruf, unsere Freiheitsliebe hat selbst der Kaiser des Deutschen Reiches, Wilhelm II. anerkannt!»

Na, das klingt ja ganz so wie man es von Männern, die an der Spitze magyari-

scher sogenannter Culturstätten stehen, erwarten konnte.

Es ist sehr schön, dass der Herr Rector den Fleisszettel, den die Magyaren vom Deutschen Kaiser bekommen haben, vorzeigt.

So machen es alle braven Kindleins, und es gibt ja bekanntlich auch alte, sehr alte Kindlein.

Nur pflegen diese in anderen Staaten keine Politik mehr zu treiben, sondern bleiben hübsch daheim und machen sich nicht vor der Öffentlichkeit lächerlich.

Der Herr *Magnificus* ist eben sehr wenig *Pfifficus* und wird da gar zu sehr *ridiculus* . . .

„Wahrscheinlich magyarisch!“

Die ungarländischen Rumänen besitzen eine grosse nach dem Namen ihres Gründers «*Gozsdu*» (sprich *Goschdu*) genannte Stiftung zur Unterstützung mittelloser Studenten. Das Vermögen dieser Stiftung beträgt gegenwärtig 1,700.000 Gulden. Dieses Vermögen wird von einem aus Rumänen bestehenden Ausschuss, an dessen Spitze der rumänische Metropolit *Miron Roman* steht, verwaltet.

In seinen letzten Sitzungen hat dieser Ausschuss den Beschluss gefasst, 6 Stiftungsplätze für rumänische Jünglinge in den Militärschulen zu gründen und zwar sollen jährlich vier von diesen Jungen in Militärschulen der gemeinsamen Armee und zwei in Honved-Schulen untergebracht werden.

Ausserdem gedenkt der Ausschuss in Budapest ein rumänisches Studenten-Heim zu gründen, in welchem vorläufig 50 rumänische Universitäts-Hörer aufgenommen werden sollen.

Die magyarischen Zeitungen, die über diese Angelegenheit berichten, scheinen sehr zufrieden zu sein, dass man auch auf die *Honved*-Schulen Rücksicht nahm, was *uns*, beiläufig sei es gesagt, sehr unsympatisch berührt. —

Der *Budapesti Hirlap*, der sich eingehend mit der Gründung des erwähnten Studenten-Internats beschäftigt, meint an einer Stelle:

«Die amtliche bzw. Umgangs Sprache dieses Studenten-Heims ist noch nicht festgestellt, aber wahrscheinlich wird es die magyarische sein»!

Und diesen Wunsch unterstreichen die Herren vom genannten Schmir-Lap! Also ein Wink mit dem Zaunpfahl?

Für ein Institut mit magyarischer Umgangs-Sprache möchten sich selbst die ärmsten rumänischen Studirenden schönstens bedanken.

Wenn auch in dem besagten Ausschusse so manche von der magyar. Regierung abhängende Herren sich befinden, so ist es nicht nur wahrscheinlich, sondern sicher, dass sie sich hüten werden, einen so empörenden Entschluss zu fassen!

LA ROUMANIE ACTUELLE

Les Habitants et leurs mœurs. La Montagne et la plaine. Le Danube et la Mer.

(Suite et fin)

Ce *quelqu'un* s'appelle Charles 1er de Roumanie. A son arrivée, il y a trente ans, le budget des recettes de l'Etat était de 50 millions ; il est aujourd'hui de 215 millions ; en ces temps si peu reculés, on contractait l'emprunt Oppenheim au taux, qui nous paraît désormais fabuleux, de 22 p. 100 ; aujourd'hui le 4 pour 100 est à 89 fr. Le mouvement général du commerce (importations et exportations) a passé de 180 millions à plus de 700 millions de francs, — ce qui, en calculant par tête d'habitant, place la Roumanie sans doute bien au-dessous de la Suisse, de l'Angleterre, de la France et de l'Allemagne, mais sensiblement au-dessus de l'Autriche-Hongrie, de l'Espagne, de l'Italie et de la Russie. Et si l'industrie n'a pu encore se développer, l'agriculture est la bonne nourrice des Roumains : en 1867, ils exportaient déjà en chiffres ronds 500.000 tonnes de céréales, et, en 1890, plus de 2 millions de tonnes.

Depuis trente ans, on a construit 3.000 kilomètres de chemins de fer, sans parler des immenses travaux dont j'aurai à vous entretenir tout à l'heure. Et quels sacrifices énormes pour l'instruction publique, dont le budget absorbe 12.50 p. 100 du budget des recettes, tandis que la proportion, en France, n'est que de 6,66 p. 100 et en Norvège même, seulement de 10 p. 100 !

Quant à l'armée roumaine, vous savez ce qu'elle a fait, en 1877 ; car sa couronne royale, sa couronne d'acier, le chef de l'Etat roumain ne l'a pas trouvée dans son berceau, à Singmaringen, ou même dans son berceau politique, à Bucarest ; il l'a forgée, au propre et au figuré, dans le métal de la victoire, sous le murs de Plevna, en frère d'armes du tsar Alexandre II.

En 1869, Charles de Roumanie, en qui la moralité du foyer a toujours trouvé un parfait modèle, fit asseoir sur le trône, à ses côtés, Elisabeth de Wied, dont la mère, Marie de Nassau, est la sœur de la reine de Suède. Cette princesse, douée des plus exquis qualités du cœur et de l'esprit, devint la véritable collaborateur de son époux, partageant sa vie entre ses devoirs de souveraine et le culte des lettres. Sachant ce que son rang pouvait lui donner, elle a voulu autre chose par surcroît, le laurier du poète, et, coutumière d'un compliment peu banal, celui qui s'adresse au génie d'une femme, Carmen Sylva, a eu la bonne grâce de se réjouir, quand l'Académie française a consacré publiquement tant d'autres hommages en couronnant les *Pensées d'une reine* ; d'ailleurs son talent d'écrire est si grand, qu'il pourrait se passer de la hauteur du trône, qui semblerait à première vue lui faire un marchepied. Je ne m'étendrai pas davantage sur des choses que vous savez aussi bien que moi ; je ne dirai pas non plus le deuil éternel de la mère qui a

perdu son unique enfant, — la blessure est profonde, — et je me souviendrai du conseil de mon maître Sully-Prudhomme, dans le *Vase brisé* : « N'y touchez pas !... »

Un vers de Victor Hugo caractérise à merveille l'activité respective de la reine et du roi de Roumanie :

L'un sculptait l'idéal et l'autre le réel.

En effet, Charles I-er a émancipé son pays, tandis qu'Elisabeth le faisait connaître par ses écrits ; il a fait d'une principauté vassale de la Turquie une terre libre, un Etat moderne qui tient dignement sa place dans le concert européen ; et, s'il a échangé en 1881 son titre de prince contre celui de roi, ce n'était point par une vaine gloriole, mais pour sanctionner l'indépendance de la Roumanie. L'avenir appartient à Dieu, et, si la justice immanente a son heure, peut-être les clairons des Dorobantz, les trompettes des Calarash, sonneront-elles le salut au drapeau, dans les défilés de l'Ardéal, devant le petit-neveu de Charles I-er, l'enfant qui porte son nom, qui professe la religion nationale, et qui est né, lui, au cœur des Carpathes, presque à la frontière transylvaine, du prince héritier Ferdinand et de la princesse Marie de Grande-Bretagne, nièce par sa mère du tsar Alexandre II.

Cette alliance caractérise la politique du règne. Placés entre deux puissants voisins, les Roumains pratiquent la politique des mains libres ; ils n'auraient aucun profit à s'inféoder à l'un des deux groupements qui divisent l'Europe. Si les hommes d'Etat libéraux sont un peu plus germanophiles, si les conservateurs, ou une partie des conservateurs, inclineraient légèrement vers nos amis du Nord, le pays évolue quand même entre la triplice et la duplice, sans jeter l'ancre, et le roi, qui est avant tout roumain, a dû se préoccuper de dégager la dynastie d'un caractère allemand qu'ac-

cusait trop son origine à lui. Le mariage de son neveu, l'héritier du trône, aura marqué ce parti pris, sur lequel je crois devoir insister. Il y a sans doute des Roumains qui ne peuvent oublier que la Besarabie leur a appartenu, que le traité de la Berlin n'a pas tenu compte de leurs protestations, en la rétrocédant à la Russie, — et, jusqu'à ces dernières années où l'on en a fait quelque chose, la Dobroudja paludéenne ou sablonneuse semblait un piètre dédommagement; mais ceux-là même qui s'attristent de ce que la Russie orthodoxe n'ait pas assez ménagé sa petite campagne de gloire, grande par le cœur en 1877, ceux-là ne se préoccupent pas trop de notre orientation politique à nous; ils continuent à aimer la France, à parler sa langue, à envoyer leurs enfants recevoir dans le grand Paris les bienfaits de l'éducation, — au risque même de créer dans leur pays deux classes sans assez de points de contact: le Roumain occidental, francisé, le «bonjouriste» selon une expression déjà quasi séculaire en usage à Bucarest, et le paysan qui n'a jamais perdu de vue son clocher, dans la montagne verte ou dans la plaine blonde, au bord du Danube glauque ou de cette mer bleue que l'on nomme la mer Noire.

* * *

De ces deux Roumains, laissons le premier; il a été votre camarade au lycée ou à l'école de droit, vous le coudoyez sur le boulevard; — je pourrais, messieurs, vous en désigner, ici même, dans cette salle, des spécimens de choix. Laissez-moi donc vous présenter l'autre Roumain que vous connaissez moins, le paysan; et encore, faute de temps, je vous le montrerai plutôt par son côté pittoresque et extérieur. Sans aller le chercher aux saulaies du Danube, aux steppes du Baragan, aux vallons des Carpathes, sur la barque fra-

gile du pêcheur de Mangalia, il m'est apparu un jour, à Bucarest même, quand je fus le témoin attendri et ravi des trente-deux noces paysannes, une pour chaque district, célébrées le même jour, au lendemain et en l'honneur de l'entrée dans la capitale de Ferdinand et de Marie de Roumanie, qui venaient, eux, de s'unir à Sigmaringen.

Je ne décrirai pas la cérémonie de ces trente-deux mariages; j'ai hâte de faire défiler devant vous les conjoints, deux à deux. (1)... Vous voyez ces jeunes femmes, dont la grâce est plus ou moins appréciable, — car elles furent triées sur le volet à un point de vue autre que celui d'un concours de beauté. Quant aux atours, pas une dissonance dans l'ensemble, digne sans réserve de l'admiration d'un artiste; non pas ce costume pseudo-roumain, exhibé aux expositions universelles, avec des surcharges de clinquant, des couleurs mal fondues, mais les costumes séculaires de chaque district, les corselets les plus harmonieux, les casques de peau les plus «samoyèdes», des chemisettes de cette transparente soie crêpée du pays qui rappelle les gazes de Brousse, les deux tabliers accolés qui remplacent la jupe, ou la pièce d'étoffe de laine serrée aux hanches; et sur tout cela des broderies archaïques d'une fantaisie capricieuse, d'un ton à décourager un aquarelliste japonais; chacune de ces paysannes coiffée, selon la tradition, du flot de fils d'or retombant en arrière. Et les hommes, de beaux et robustes gars musclés et bronzés, le profil frappé en médaille, avec la lourde botte ou la sandale de buffle, la ceinture fauve bosselée de cuivre, l'étroite cuiotte de bure blanche ou les vastes braies à la Bulgare,

(1) Ici commencèrent les projections électriques. Nous avons dû élaguer à regret le détail des descriptions de tel ou tel costume et les indications sur le type des habitants de telle ou telle région du pays.

le sayon de même étoffe soutaché de noir ou la veste d'azur galonnée d'argent. D'où venaient-ils? De la colonne Trajane, en passant par leur village.

Ce que je ne puis vous montrer malheureusement, c'est, au sortir de l'église, le plus étonnant défilé que pût rêver un poète bucolique. Je tâcherai d'y suppléer par la parole. Le ciel est d'un bleu arcadien, un soleil brillant et sans chaleur fait scintiller la neige des toits, — nous sommes au 4 février 1893. Un premier char, décoré de tapis et enguirlandé de houx, que promènent quatre bœufs noirs, contient la bande des laoutars, ces musiciens endiablés que vous avez applaudis au Champ-de-Mars, en 1889, sans préjudice pour vos bravos en 1900. Derrière eux se succèdent trente-deux autres chars drapés d'étoffes roumaines, ornés de verdure, attelés de quatre bœufs blancs aux cornes dorées, conduits par des bouviers pédestres. Chaque chariot porte l'écusson et la bannière de son district, le sapin obligé à houppes de fils d'or, que l'on dressera ensuite sur le toit de la chaudière; et, au milieu, trône le couple, heureux et souriant, entouré des vieux parents avec le pope qui l'a béni. C'était bon, c'était beau, c'était réconfortant, — ne souriez pas! — un tableau à la Léopold Robert, patriarcal, original, tout de couleur locale, rien qui sente la figuration, puisque cela se pusse de la sorte au village.

Et quand la princesse royale vint boire à leur remettre la dot, de l'or dans une bourse armoriée, si les femmes baisaient timidement la main de la jeune épousée comme elles, de l'auguste *miréasa*, il fallait entendre les hommes la remercier sans embarras, sans gaucherie, avec cette aisance naturelle au paysan roumain, surtout au montagnard, libre et fier, qui sait parler avec une précision, une élégance imagée, dont voici le secret, Mesdames, — cette

partie de ma conférence s'adressant plutôt à vous, — c'est qu'il garde toute fraîches entre ses mains calleuses ces belles fleurs de la nature, flétries entre nos mains fines de civilisés rhétorisants. Et, — pardonnez-moi ce souvenir — tandis que la princesse Marie écoutait comme une musique, sans la comprendre, cette langue inconnue, au timbre doux et sonore, un vers de Gautier chantait dans ma mémoire :

La maussade Albion par vos lèvres sourit...

car elle était charmante, la princesse Marie, comme échappée d'une comédie de Shakespeare.

Puis on dansa; — il n'est noces roumaines sans la *hora*, le *chorus* des Roumains. Toutes les mains se joignirent, je crois bien que je fus de la partie, dans le vaste hémicycle de l'Athénée, édifié par notre distingué compatriote Albert Galeron et, je vous le dirai en vers, ici où l'on n'en entend pas souvent, d'après ma traduction d'une pièce populaire de là-bas :

A droite, à gauche, à reculons,
Puis en avant, tout à la joie!
La hora tourne et se déploie;
Bien en cadence, les talons
— Une, deux, trois! — font sonner l'aire,
Jouez la ronde s'accélérez;
ouez, flûtes et violons!

J'ai à demander pardon à la géographie, moi humble poète, moi laoutar franco-roumain, égaré parmi des savants! Aussi appellerai-je à mon aide une bonne tée, celle-là même dont j'ai inscrit le nom tutélaire en tête de mon *Romancero* :

« Nous nous hâtons trop d'implanter dans un nouveau pays la civilisation des anciens; c'est comme si l'on remplaçait les dents de lait d'un enfant par le râtelier d'une vieille personne. » Je viens de vous citer l'une des *Pensées d'une reine*.

L'âme artiste de Carmen Sylva souhaitait que la marche en avant du progrès social et politique de la Roumanie ména-

geât davantage tout ce qui constitue le génie de la race, c'est-à-dire ses mœurs et sa littérature traditionnelles; car la pensée que je me suis plu à citer n'influe en rien, dans l'esprit de l'auguste aute, la grande œuvre de régénération accomplie sous l'impulsion de son royal époux. En ce qui concerne les mœurs, la perte, irréparable dans les villes, est déjà sensible aux champs. La littérature populaire, il est vrai, a mieux résisté, elle compte en Roumanie des adeptes fervents, les Hasdeu, les G. Dem. Théodoresco; mais pour la trouver vivante et non ambaumée dans des recueils, il faut aller la chercher loin de la fumée des cités, sur les traces des bergers de Muscel, des éleveurs d'abeilles des saulaies de la Balta; là-bas, quelques sages femmes un peu sorcières, quelques tziganes un peu voleurs de chevaux nous tendent cette fleur, sauvage comme l'edelweis, qui disparaît devant la culture et partant se fait de plus en plus rare.

La population rurale restera-t-elle longtemps la gardienne des dernières traditions du passé, elle qui représente les 4/5 de la population du royaume? Je ne sais. Mais cette population rurale est encore la partie la plus saine de la nation, la moins mélangée d'éléments étrangers. En Roumanie, tout paysan est maître de son champ, ce qui lui fait l'âme plus haute et plus libre; des lois spéciales ont satisfait successivement toutes les aspirations légitimes vers la propriété, par la vente en petits lots, à paiements échelonnés, des domaines de l'Etat. Young l'a dit: «Donnez un rocher pour toujours au cultivateur, il en fera un jardin; donnez-lui un jardin pour quelque temps seulement, il en fera un désert.»

Je voudrais vous fournir du moins quelques détails sur la vie du paysan, un peu nonchalant, mais intelligent et industrieux, très attaché à sa famille, très respectueux

de la religion de ses aïeux, tout en ayant dans le caractère un fond de fatalisme oriental, dès lors patient et résigné et possédant une rare endurance qui en fait un soldat hors ligne; sa femme est douce et timide, relativement plus laborieuse; l'enfant, grave de bonne heure, joue peu. Tous son étonnement superstitieux, très hospitaliers, très sociables, aimant les assemblées nombreuses, les foires, les marchés, les veillées en commun où les anciens disent des contes, les longues après midi du dimanche où l'on danse sur l'herbe, devant le cabaret. L'humble chaumière est propre, fréquemment blanchie à la chaux, mais meublée sommairement de coffres peinturlurés et de bancs sur lesquels on s'allonge tout habillé pour dormir: le Roumain a si peu de besoins! Linge et vêtements, tout se fait à la maison. Un peu de bouillie de maïs, du poisson salé, des oignons, quelques fruits, voilà le fond de sa nourriture; pour régal, une lampée d'eau-de-vie de prunes. Par exemple, pour une noce, tout change, et la plus excessive prodigalité remplace cette économie coutumière. Je voudrais raconter une de ces noces, un baptême, un enterrement; je dois hélas! me borner à ces indications sommaires, ayant eu l'imprudence de vous convier à une promenade de la montagne à la plaine, du fleuve à la mer. Il est tard et nous ne ferons pas beaucoup de chemin.

Jules Brun.

BIBLIOGRAFIE

«Enciclopedia Română», publicată din însărcinarea «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» de dr. C. Diaconovich. Fascicolul VII (pag. 568—664), care cuprinde articolele *Brandywine Creek* — *Călărași* este fără îndoială cel mai interesant dintre toate cîte au apărut pînă acum din această mare și valoroasă publi-

cațiune. În acest fascicol se termină litera *B* și se cuprind și vr'o 200 articole cu inițiala *C*. Mai multe subiecte de interes special românesc sunt tratate pe larg și cu îngrijire deosebită, s. e. în materie geografică: *Brașov* (A. Bîrsan), cu 2 ilustrațiuni (Bis. Sf. Nicolae. și gimn. rom.); *Bucovina* (dr. Sbiera) un studiu de mare interes; *București*, cel mai mare articol dintre cele apărute pînă acum, lucrat de mai mulți autori și înzestrat cu planul orașului și 8 ilustr. frumoase (Cal. Victoriei, Bulevardul, biserici, etc.); *Budapesta*; *Bulgaria* (Buzoian); *Buzău* cu 5 tablouri (Episcopia, Măn. Banul, Liceul, Șc. primară, Spitalul); Căciulata (dr. Vuia); Calafat; Călărași, etc. Dintre articolele biografice amintim: *Brătianu*, *Bredicean*, *Brialmont*, *Budai*, *Budiștean*, *Bumbac*, *Burada*, *Bursan*, *Butean*, *Buzescu*, *Caian*, etc.; apoi în materie de istorie: *Bresle* (Floru), *Brodnici* (Onciul), *Bufani* (Traila), *Bunievați* (Trif) și în fine din alte ramuri: *Budget* (Robin), *Bunuri* (Filitti), *Byron* (Străjan), *Broaște* cu 2 ilustrații și *Bryozoari* cu 1 ilustrație (dr. Leon), *Bumbac*, *Cacao*, *Cafea*, toate ilustrate, etc.

«*Enciclopedia Română*» apare în 30 fasc. de cîte 100 pagini cu numeroase ilustrațiuni și harte și se prenumerează la editorul *W. Krafft* în *Sibiu*, ori prin librării (pentru România deposit gen. la *Storck & Müller, București*) cu prețul de fl. 1 — (resp. 2 lei 50 b.) care este a se achita *anticipativ* pentru cel puțin 10 fascicule.

CRONICA GENERALA

SITUAȚIA CONTELUI GOLUCHOWSKI

Politica orientală pe care o face comitele de Goluchowski nemulțumește, precum se vede, anumite cercuri politice influente din Austria.

Cunoscutul ziar *Reichswehr*, critică adesea foarte aspru atitudinea ministrului de externe al Austro-Ungariei mai ales în chestiunea cretană.

Se știe, că Rusia a cerut ca Prințul George al Greciei să fie confirmat guvernator al insulei Creta. Germania s'a opus, la început, acestei condițiuni.

S'a opus deci și contele Goluchowski. Din pricina aceasta i se fac crude mustrări în numitul ziar care consideră alian-

ța austro-rusă de o mai mare importanță de cît chestia de a se ști cine o fi guvernator în Creta.

Ziarul în chestiune atacă pe Goluchowski și pe cuvîntul că s'ar fi amestecînd în politica internă a Austriei. El este înfățișat ca regisor al schimbărilor ministeriale și ca susțitor al unei politici din mîna în gură pe care ziarul *Reichswehr* o numește «politică de bumbac.» Aceasta e ușor de înțeles, pentru că oamenii cari dirijază acest organ, preconisează, și cu drept cuvînt, o politică de concepții înalte, o politică serioasă, menită a schimba nesuferita situație actuală din imperiul vecin.

Dar Goluchowski este în bunele grații ale Impăratului.

SPRE IDEALURI

Zilele acestea a avut loc o adunare la Brașov în scopul reconstituirii Despărțămîntului I al Asociațiunii pentru cultura poporului român. Cu această ocazie, d. *Virgil Onițiu*, Directorul liceului român din Brașov a ținut o admirabilă cuvîntare, în care oratorul face o severă critică a stărilor sociale de azi și apoi încheie astfel:

Timpul renașterii, D-lor, timpul noului avînt inmaterialist, timpul însuflețirii pentru ideale nu mai poate, nu mai e permis să întîrzie mult !

Acești puțini, a căror inimă încă nu a secat, acei, cari și-au păstrat în aceste vremuri iernatice încă o căldură în sufletul lor pentru scopuri ideale, aceia, cari împreună cu mine cred, că spiritul public decadent al zilelor noastre este numai o stare de tranziție și sunt de acord, că el trebuie să fie cît se poate de efemer, — aceia au datorința a-și pune toate puterile în cumpană, a eși din nepăsare, a se face chiag în jurul căruia să se adune și să se consolideze noua societate românească : *Societatea română entusiastă, desinteresată și idealistă* :

Da, d-lor trebuie să accelerăm sosirea erei noue, trebuie să facem sfîrșit acestei

ierni cumplite : — neamul românesc își reclamă primăvara !

Stările morbide, d-lor, dacă nu se sa-nează la timp — este tot una dacă sunt ele trupești sau sociale — atacă tot organismul și cu timpul îl anihilează. Decadența spiritului public la noi este de-ocamdată o boală a păturii sociale suprapuse, a lumii cărțurilor, a inteligenții noastre. *Inima poporului nostru dela țară încă nu s'a afectat.* Ea este capabilă de înălțare, de avânt. Vorba poetului, simburii mărilor sunt încă sănătoși !

Provedința divină să ne scutească de primejdia, ca și acești simburi sănătoși să fie atinși de boala, care ne-a cuprins pe noi.

Cînd și poporul nostru ar fi coprins de nepăsarea decepționistă a inteligenții, atunci ne-ar fi sunat ora din urmă a ființei. Un neam, din ale cărui masse mari s'a stins interesul, căldura, avîntul, entuziasmul pentru problemele sale mari ideale, — un astfel de neam e cuprins de noaptea peirii, din care nu mai este reînviere, nu mai este deșteptare !

Eată de ce trebuie să scurtăm, d-lor, era în care petrecem ! Eată de ce trebuie să dăm mîna cu mîna aceia, cari nu ne-am pierdut încă toate idealele !

«Asociațiunea pentru cultura și literatura poporului român» este una din foarte puținele instituții, în sinul căreia și sub scutul căreia acest proces de regenerare, aceea raliere a elementelor de inimă spre covîșirea vremurilor de indolență se poate mai cu succes efectui.

Progresul cultural și literar al neamului românesc din această patrie, — eată devisa flămurei Asociațiunei noastre, eată devisa, care ca un luceafăr luminează calea spre nemurire a popoarelor din timpurile de azi. Nu luciul de oțel al armelor ucigătoare, ci splendoarea senină, caldă și de pace vestitoare a culturii este azi soarele,

care luminează pașii de desvîltare a popoarelor !

Să desfășurăm din nou cutele acestui stindard al culturii, d-lor, să uităm de vremurile cînd el a zăcut prăfuit de indolența spiritului ce ne-a apăsă, să ne punem la munca desinteresată și armonică a creării unui nou spirit public, să muncim cu dragoste, abnegațiune și însuflețire pentru soșirea unei epoce mai tericite : *epoca cultului idealelor !*

Acesta este semnul, în care vom învinge !

INFORMAȚIUNI

Națiunea maghiară s'a înmulțit din nou cu mai mulți «Maghiari veritabili.» Între aceștia găsim: 2 Grünhut, 9 Schwartz, 1 Gelb, 1 Roth, 2 Kohn, apoi o mulțime de Rosenbaum, Lövenberg, Goldstein, Markstein, Blaustein, Manheim, Finkelstein și pe urma urmelor un Abraham. Și să nu fie națiunea maghiară mîndră cu acești fii neaoși din vița lui Israil ?

*

Tribunalul din Cluj a înfundat de nou un Român în pușcărie, pentru agitație. S'a întîmplat adică, că în 11 Maiu al anului trecut în comuna *Borșa* — un Român cu numele *Vasiliu Sintiovan* — în stare de beție a sfirticat două stegulețe ungurești, căci chiar pe atunci se țineau serbările pentru tîmbălăul milenar. Sintiovan a fost imediat arestat de jandarmi. Atunci un anumit *Mihail Sighet*, a intervenit pentru liberarea lui *Sintiovan*. Firește, că la gălăgia ce s'a făcut, s'a strîns lume multă în jurul lor. Pentru atîta lucru s'a pornit proces în contra lui *Sighet* și tribunalul din Cluj l'a condamnat la 10 fl. amendă și 6 săptămîni închisoare de Stat, — pe motivul, că a ațîțat poporul la ură în contra Ungurilor. «*Magyar Polgár*», noua foae guvernamentală din Cluj după care dăm știrea de mai sus — ar face bine să ne spună ce pedeapsă i s'a dat lui *Sintiovan*, care a rupt steagurile, dacă apărătorul lui a fost pedepsit atît de barbar ? De sigur l'or fi băgat în închisoare pe viață, căci așa-i justiția maghiară cînd e vorba de Români.

